

**ANALIZA CURRICULA NAȚIONALE
ÎN RAPORT CU CONCEPTUL
*EDUCAȚIEI SOCIALE ȘI FINANCIARE***

Ministerul Educației al Republicii Moldova
Academia de Științe a Moldovei
Institutul de Științe ale Educației

**ANALIZA CURRICULA NAȚIONALE
ÎN RAPORT CU CONCEPTUL
*EDUCAȚIEI SOCIALE ȘI FINANCIARE***

Chișinău, 2017

CZU 373.1/.5:37.015

I A 48

Aprobată spre editare de **Consiliul Științifico-Didactic**
al Institutului de Științe ale Educației

Studiul a fost elaborat în cadrul Proiectului instituțional:
*15.817.06.17A. Elaborarea mecanismelor și metodologiilor pedagogice de
conjugare a parteneriatului școală–familie–comunitate pentru
asigurarea coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate*

Coordonator:

ANGELA CARA, *doctor în pedagogie, conferențiar
cercetător, Institutul de Științe ale Educației.*

AUTORI

Angela Cara, dr. în pedagogie, conf. cerc.

*(recomandări pentru introducerea Educației financiare
la disciplinele de la treapta primară și gimnazială de învățământ)*

Anatol Gremalschi, dr. hab. în științe tehnice, prof. univ.

*(recomandări pentru introducerea Educației financiare în cadrul
disciplinei Informatică)*

Ion Achiri, dr. în științe fizico-matematice, conf. univ.

*(recomandări pentru introducerea Educației financiare în cadrul
disciplinei Matematica)*

Rodica Solovei, dr. în istorie, conf. cerc.

*(recomandări pentru introducerea Educației sociale și financiare
în cadrul disciplinei Educație civică)*

Pavel Cerbușca, dr. în pedagogie

*(recomandări pentru introducerea Educației sociale și financiare
în cadrul disciplinei Istorie)*

Serafima Roșcovan, lector superior

*(recomandări pentru introducerea Educației sociale și financiare
în cadrul disciplinei Geografie)*

Lilian Orîndaș, cercetător științific

*(responsabil pentru colectarea și prelucrarea datelor privind
implementarea Educației sociale și financiare în Republica
Moldova).*

ISBN 978-9975-48-115-1.

© Institutul de Științe ale Educației, 2017

CUPRINS

Lista abrevierilor	4
Lista tabelelor și figurilor	4
<i>INTRODUCERE</i>	5
SUMAR EXECUTIV	9
Metodologia cercetării	10
<i>CAPITOLUL I. ANALIZA CURRICULA NAȚIONALE, TREAPTA PRIMARĂ DE ÎNVĂȚĂMÂNT, ÎN RAPORT CU CONCEPTUL EDUCAȚIEI SOCIALE ȘI FINANCIARE</i>	
1.1. Corelarea/corespondența dimensiunilor conceptului ESF în raport cu competențele-cheie transdisciplinare din Curricula naționale	15
1.2. Analiza componentei <i>Competențe</i> în raport cu conceptul ESF	17
1.3. Analiza unităților de conținut relaționate cu <i>Educația Socială și Financiară</i>	24
1.4. Analiza activităților de învățare corelate cu conceptul ESF	25
<i>CAPITOLUL II. ANALIZA CURRICULA NAȚIONALE, TREAPTA GIMNAZIALĂ DE ÎNVĂȚĂMÂNT, ÎN RAPORT CU CONCEPTUL EDUCAȚIEI SOCIALE ȘI FINANCIARE</i>	
2.1. Analiza componentei <i>Competențe</i> în raport cu conceptul ESF	27
2.2. Analiza unităților de conținut relaționate cu <i>Educația Socială și Financiară</i>	30
2.3. Analiza activităților de învățare corelate cu conceptul ESF	34
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI PRIVIND INTEGRAREA ESF ÎN CURRICULA NAȚIONALE	37
BIBLIOGRAFIE	45
<i>Anexe</i>	46

Lista abrevierilor

ESF – Educație Socială și Financiară

IȘE – Institutul de Științe ale Educației

Lista tabelelor și figurilor

- Tabelul 1* Grila de evaluare a Curricula naționale în raport cu conceptul ESF
- Tabelul 2* Corelarea/corespondența elementelor conceptului ESF cu competențele transdisciplinare din Curricula naționale
- Tabelul 3* Ponderea subcompetențelor reflectate în disciplinele de la treapta primară de învățământ în raport cu conceptul ESF
- Tabelul 4* Subcompetențe reflectate în disciplinele din Curricula naționale asociate cu conceptul Educației Sociale și Financiare
- Tabelul 5* Conținuturi asociate cu competențele interpersonale, civice, morale și competențele de autocunoaștere și autorealizare reflectate în disciplinele școlare
- Tabelul 6* Recomandări pentru încorporarea/introducerea ESF în conținuturile de la treapta primară de învățământ
- Tabelul 7* Recomandări pentru încorporarea/introducerea ESF în conținuturile de la treapta gimnazială de învățământ
- Figura 1* Ponderea subcompetențelor reflectate în disciplinele de la treapta primară de învățământ în raport cu conceptul ESF
- Figura 2* Reflectarea tipurilor de activități de învățare asociate cu conceptul ESF, treapta primară de învățământ
- Figura 3* Curriculumul ESF reflectat în cadrul disciplinelor de la treapta gimnazială de învățământ
- Figura 4* Curriculumul ESF reflectat în cadrul disciplinelor de la treapta gimnazială de învățământ
- Figura 5* Reflectarea tipurilor de activități de învățare asociate cu conceptul ESF, treapta gimnazială de învățământ

INTRODUCERE

Educația Socială și Financiară și școala de azi

Cum ar trebui să fie școala de astăzi...?

Este locul unde vii cu bucurie la școală, este locul unde profesorii te ajută să înțelegi ceva din viață. Este locul unde înveți **să poți lua o decizie personală**, în funcție de capacitățile fizice și intelectuale, în funcție de personalitatea și caracterul de care dispui.
(elev, clasa a IX-a)

Astăzi membrii societății au mari așteptări de la școală. Se dorește o altfel de educație, pentru a pregăti copiii și tinerii pentru viață și integrare în câmpul muncii.

Recomandările diverselor organisme internaționale realizate de Banca Mondială, OECD PISA (2011-2014)¹ identifică necesitatea globală în vederea conjugării eforturilor pentru formarea **abilităților sociale și financiare**, dezvoltării **spiritului civic, spiritului antreprenorial și de administrare a resurselor financiare** atât de necesare afirmării omului contemporan.

În concordanță cu *Strategia 2020*, în Republica Moldova *conținuturile curriculare sunt congestionate și nu asigură relevanță pentru dezvoltarea și afirmarea personală, socială și profesională a beneficiarilor procesului educațional*. Printre problemele principale, evidențiate de cadrele didactice, elevi, părinți, precum și în studiile diferitelor organizații neguvernamentale din Republica Moldova, identificăm:

¹ OECD. 2012. PISA 2012 Financial Literacy Assessment Framework. OECD Programme for International Student Assessment. Paris: OECD. OECD. 2005.
Recommendation on Principles and Good Practices for Financial Education and Awareness. Recommendation of the Council. Paris: OECD. UNICEF. 2013. Child Social and Financial Education: A Companion to the Child Friendly Schools Manual. New York: UNICEF.
World Bank. 2013. Financial Capability in Low and Middle-Income Countries: Measurement and Evaluation. Washington.
DC: International Bank for Reconstruction and Development/World Bank.

- formarea **insuficientă de abilități antreprenoriale și de deprinderi de viață, de rezolvare a problemelor, de cooperare și lucru în echipă, de proiectare și gestionare a propriului proces de învățare**, de utilizare a tehnologiilor și resurselor informaționale etc.;
- **lipsa unui sistem de consiliere și ghidare în carieră** care să **sprijine elevul în proiectarea unei cariere de succes încă de pe băncile școlii.**²

Având ca reper experiența internațională, prezentul studiu își propune ca scop cartografierea Curricula naționale (*Curriculum mapping*) în raport cu conceptul *Educației Sociale și Financiare* și elaborarea recomandărilor privind încorporarea componentelor *Educației Sociale și Financiare* în Curricula naționale din perspectivă interdisciplinară.

Esența și scopul Educației Sociale și Financiare

Contextualizarea Curriculumului de *Educație Socială și Financiară* a fost cauzată de următoarele:

- conceptualizarea curriculumului în corespundere cu principiile centrării pe elev, școlii prietenoase copiilor;
- orientarea către un curriculum flexibil, deschis, multifuncțional, oferit într-o diversitate de formare (în și în afara clasei), în măsură să încurajeze noi demersuri, cum ar fi curriculumul personalizat, învățarea comunitară etc.;
- orientarea către un curriculum diferențiat, care ia în considerare interese, talente, capacități, stiluri, condiții și contexte de învățare foarte diferite;
- orientarea către o evaluare care valorizează competențele pentru viață.

Scopul major al Educației Sociale și Financiare: dezvoltarea integrală a personalității elevului, responsabilizarea socială și financiară a elevului, formarea la elevi a unei culturi financiare, a competențelor antreprenoriale și de integrare / de incluziune socială, pregătirea subiecților educaționali pentru a adopta decizii cu caracter financiar. Un alt aspect important rezidă în faptul că

² Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014 -2020. HG nr. 944 din 14.11.2014, pag. 22.

Educația Socială și Financiară este abordată din perspectiva realistă a vieții cotidiene, antrenând valorile sociale, economice și financiare achiziționate/cunoscute la celelalte discipline școlare și constituind un ansamblu unitar, integrativ de cunoștințe, capacități și atitudini, ale căror componente sunt reciproc condiționate și au drept obiectiv major pregătirea elevului pentru a aprecia schimbările din mediul social, economic, financiar în care își va desfășura activitatea pe viitor.

Competențele specifice ale Educației Sociale și Financiare:

- 1. Competența de explorare personală.**
- 2. Competența de respectare a drepturilor și îndatoririlor copilului și omului.**
- 3. Competența de administrare a bugetului personal.**
- 4. Competența de gestionare/economisire a resurselor.**
- 5. Competența de inițiere/derulare a unor mici afaceri.**

Programul Aflatoun în Republica Moldova

Cu începere din anul 2010, *Institutul de Științe ale Educației, în parteneriat cu ONG Copil, Comunitate, Familie* se preocupă de implementarea *Programului Educație Socială și Financiară Aflatoun în Republica Moldova*. Activitățile de Educație Socială și Financiară au fost pilotate în cadrul activităților organizate în Școala-internat pentru copiii orfani și rămași fără îngrijirea părinților, Leova; Gimnaziul „Dm. Cantemir”, r-nul Leova; Liceul „Petru Rareș” din Chișinău; Liceul „Prometeu” din Chișinău; Liceul „Ana Muntean” din Ialoveni; Liceul Teoretic din Costești, Ialoveni; Gimnaziul Sociteni, Ialoveni.

În cadrul activităților desfășurate, cadrele didactice au orientat demersul educațional al elevilor către latura pragmatică a învățării din perspectiva conștientizării conexiunilor între: *a ști, a ști să faci, a ști să fii* în scopul identificării raportului drepturi responsabilități în situații cotidiene; elaborarea bugetului personal; proiectarea unui buget propriu, utilizând ca venituri bani de buzunar primiți de la părinți; evaluarea posibilităților de derulare a unei afaceri proprii și profitabile, luând în considerare interesele comunității; identificarea tipurilor de planuri financiare; analiza

adecvată și eficientă a resurselor, în funcție de caracteristicile mediului economico-social.

Un moment important a fost elaborarea și aprobarea de către Ministerul Educației în **2012** a ***curricula opționale Educație Socială și Financiară, pentru clasele a V-a – a IX-a.***

Actualmente, ***Educația Socială și Financiară este inclusă în Planul cadru de învățământ, treapta gimnazială.*** La data de 15 noiembrie 2015, ***Educația Socială și Financiară era predată în 108 instituții de învățământ general, cuprinzând 5000 de copii.***

Un rol important îl constituie și organizarea instruirilor pentru formatorii naționali în domeniul ESF. Astfel, ***Institutul de Științe ale Educației***, în parteneriat cu *Organizația Aflatoun*, a organizat evenimentul regional pentru formare a formatorilor naționali în domeniul *Educației Sociale și Financiare*.

Rezultatele studiului dat au fost prezentate și discutate cu conceptorii de curricula, cadre didactice în cadrul mesei rotunde organizate la Institutul de Științe ale Educației.

SUMAR EXECUTIV

Studiul a avut drept scop cartografierea Curricula naționale (*Curriculum mapping*) în raport cu conceptul ESF și elaborarea recomandărilor pentru încorporarea/integrarea *Educației Sociale și Financiare* în Curricula naționale din perspectivă interdisciplinară.

În baza unei grile de evaluare elaborate, au fost stabilite corelațiile/corespondențele existente din cadrul disciplinelor obligatorii din Planul-cadru de învățământ relaționate cu conceptul ESF.

Studiul își propune să răspundă la următoarele întrebări:

1. Care discipline obligatorii din Planul cadru de învățământ conțin competențe asociate conceptului ESF?
2. Cum sunt corelate dimensiunile conceptului ESF în raport cu competențele transdisciplinare din Curricula naționale?
3. Care este ponderea subcompetențelor din cadrul disciplinelor obligatorii vizând *Educația socială, Educația financiară și Educația antreprenorială*?
4. Care este gradul de reprezentare ale categoriilor de competențe din cadrul disciplinelor obligatorii vizând ESF (în procente)?
5. Conținuturile reflectate în cadrul disciplinelor din Curricula naționale au valoare practică și sunt semnificative pentru viața cotidiană a elevului?
6. Este necesară modificarea raportului subcompetențe din cadrul disciplinelor obligatorii în raport cu Educația socială, Educația financiară și Educația antreprenorială?
7. Conținuturile reflectate în curriculum prevăd abordări interdisciplinare?
8. Sunt necesare abordări interdisciplinare mai aprofundate în curriculumul școlar pentru a promova conceptul ESF?
9. Strategiile didactice sunt selectate în raport cu:
 - orientarea la învățarea independentă a elevului;
 - orientarea la aspectul aplicativ; la sfera intereselor și motivațiilor elevilor.

Analiza ponderii subcompetențelor reflectate în Curricula pentru treapta primară de învățământ **în raport cu cele trei domenii: Educație socială, Educație financiară, Educație antreprenorială** evidențiază prevalarea **competențelor-cheie interpersonale, civice, morale și insuficiența reflectării**

subcompetențelor de autocunoaștere și autorealizare, competențe care stimulează interesul elevului pentru ***afirmare și valorizare personală***, necesare pentru crearea aceluia cadru educațional care încurajează interacțiunea socială pozitivă.

Analiza curricula pentru treapta gimnazială de învățământ evidențiază prezența elementelor de ***responsabilizare socială*** și mai puțin a ***conceptelor de responsabilizare economică și financiară***, precum și lipsa unei continuități dintre aceste concepte între clase; insuficiența legăturii dintre conceptele finanțele personale și finanțele publice; dintre conceptele taxe, cheltuieli publice și relaționarea acestora cu finanțele personale, și în finalitate cu managementul banilor; incoerența conceptelor de participare și integrare școlară, profesională și socială; conceptelor raport cost-beneficiu. De asemenea constatăm o insuficientă abordare a subiectelor practice ce vizează rolul economiilor și împrumuturilor; legăturii dintre responsabilitate în gestionarea bugetului personal; responsabilitate față de sine și față de societate în legătură cu lumea profesiilor.

Lucrarea conține recomandări privind încorporarea/integrarea ESF în cadrul disciplinelor obligatorii din Curricula naționale din perspectivă interdisciplinară.

METODOLOGIA CERCETĂRII

■ **Scop:** Cartografierea Curricula naționale (*Curriculum mapping*) în raport cu conceptul ESF și elaborarea recomandărilor pentru încorporarea/integrarea *Educației Sociale și Financiare* în Curricula naționale din perspectivă interdisciplinară.

■ **Obiective:**

1. Identificarea corelațiilor/corespondențelor existente dintre conceptul ESF și disciplinele din Curricula naționale (clasele I-IX).
2. Identificarea ponderii competențelor interpersonale, civice, morale; competențelor de autocunoaștere și autorealizare; competențelor antreprenoriale și celor financiare în cadrul disciplinelor din Curricula naționale (clasele I-IX) în raport cu *Educația Socială și Financiară*.

3. Analiza conținuturilor din cadrul disciplinelor obligatorii din Curricula naționale (clasele I-IX) în raport cu conceptul *Educației Sociale și Financiare*.
4. Analiza coerenței strategiilor didactice în raport cu competențele și conținuturilor reflectate în Curricula naționale (clasele I-IX) din perspectiva *Educației Sociale și Financiare*.
5. Elaborarea recomandărilor privind introducerea din perspectivă interdisciplinară a elementelor *Educației Sociale și Financiare* în cadrul disciplinelor din Curricula naționale (clasele I-IX).
6. Organizarea unei mese rotunde cu autorii de curricula de la treptele primară și gimnazială de învățământ pentru prezentarea și a discutarea rezultatelor obținute prin analiza curricula.

Tabelul 1: Grila de evaluare a Curricula naționale în raport cu conceptul ESF

Nr.	Criteriu	Întrebări evaluative/indicatori	Metode și tehnici de evaluare
I. Componenta: Competențe			
1.	Numărul disciplinelor obligatorii și a disciplinelor opționale din Planul-cadru de învățământ care conțin competențe asociate conceptului ESF.	1. Care discipline obligatorii din Planul-cadru de învățământ conțin competențe asociate conceptului ESF? 2. Cum sunt corelate dimensiunile conceptului ESF în raport cu competențele transdisciplinare din Curricula naționale?	<i>Analiza și sinteza</i>
2.	Reprezentativitatea subcompetențelor reflectate în cadrul disciplinelor obligatorii în raport cu conceptul ESF.	1. Care este ponderea subcompetențelor din cadrul disciplinelor obligatorii vizând Educația socială, Educația financiară și Educația	<i>Analiza de context</i> <i>Analiza comparată a variabilelor</i>

		<p>antreprenorială?</p> <p>2. Care este gradul de reprezentare ale categoriilor de competențe din cadrul disciplinelor obligatorii vizând ESF (în procente)?</p> <p>3. Este necesară modificarea raportului subcompetențe din cadrul disciplinelor obligatorii în raport cu Educația socială, Educația financiară și Educația antreprenorială?</p>	
<p>În cadrul evaluării competențelor se va atrage atenția la următoarele momente:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Subcompetențele din cadrul disciplinelor din Curricula naționale educă un cetățean economic responsabil? 2. Subcompetențele din cadrul disciplinelor din Curricula naționale promovează comportamente, deprinderi, atitudini și valori care permit asumarea rolurilor și a responsabilităților din viața de fiecare zi; dezvoltă un comportament responsabil față de resursele financiare? 			
<p>II. Componenta: Conținuturi</p>			
3.	<p>Concordanța conținuturilor din cadrul disciplinelor obligatorii în raport cu conceptul ESF.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Unitățile de conținut din cadrul disciplinelor obligatorii asociate cu ESF pun accent pe dezvoltarea progresivă a conceptelor ESF? 2. Criteriile de eșalonare a conținuturilor asociate cu ESF sunt 	<p><i>Analiza de context</i></p> <p><i>Metoda evaluării prin expertiză</i></p> <p><i>Analiza comparată</i></p>

		transparente de la clasă la clasă și de la treaptă la treaptă de învățământ?	
4.	Relevanța pragmatică a conținuturilor asociate cu ESF.	1. Conținuturile au valoare practică și sunt semnificative pentru viața cotidiană a elevului?	<i>Analiza de context</i> <i>Metoda evaluării prin expertiză</i> <i>Analiza comparată</i>
5.	Esențializarea conținuturilor ca valoare de transfer.	1. Există unități de conținut care ar construi suport pentru formarea de atitudini/comportamente? 2. Sunt prevăzute concepte fundamentale, metode de cunoaștere, strategii de investigație?	<i>Analiza comparată</i> <i>Metoda evaluării prin expertiză</i> <i>Analiza comparată</i>
6.	Structuri integralizate.	1. Conținuturile reflectate în curriculum prevăd abordări interdisciplinare? 2. Sunt necesare abordări interdisciplinare mai aprofundate în curriculumul școlar pentru a promova conceptul ESF? 3. Există unități de conținut care favorizează legături interdisciplinare?	<i>Analiza comparată</i> <i>Metoda evaluării prin expertiză</i> <i>Analiza comparată</i>

În cadrul evaluării conținuturilor se va atrage atenția la următoarele momente:

1. Adecvarea conținuturilor cu tendințele actuale ale educației și conceptul ESF.
2. Actualitatea conținuturilor reflectate în disciplinele obligatorii.
3. Volumul unităților de conținuturi și numărul de noțiuni/concepte asociate ESF reflectate în cadrul disciplinelor obligatorii.

III. Componenta: Strategii didactice

7.	Orientarea formativă a strategiilor didactice.	1. Curricula disciplinare care reflectă conceptul <i>ESF</i> orientează la aplicarea strategiilor didactice active, interactive?	<i>Analiza comparată</i> <i>Metoda evaluării prin expertiză</i> <i>Analiza comparată</i>
8.	Validitatea strategiilor didactice.	1. Strategiile didactice sunt selectate în raport cu: - orientarea la învățarea independentă a elevului; - orientarea la aspectul aplicativ; - la sfera intereselor și motivațiilor elevilor; - educația incluzivă.	<i>Analiza comparată</i> <i>Metoda evaluării prin expertiză</i> <i>Analiza comparată</i> <i>Metoda cvalimetrică</i>

În cadrul evaluării strategiilor didactice se va atrage atenția la următoarele momente:

1. Diversitatea formelor și metodelor reflectate în Curriculum.
2. Coerența strategiilor didactice și a competențelor.
3. Coerența strategiilor didactice și a unităților de conținut.

CAPITOLUL I. ANALIZA CURRICULA NAȚIONALE, TREAPTA PRIMARĂ DE ÎNVĂȚĂMÂNT, ÎN RAPORT CU CONCEPTUL EDUCAȚIEI SOCIALE ȘI FINANCIARE

1.1. Corelarea/corespondența dimensiunilor conceptului ESF în raport cu competențele-cheie transdisciplinare din Curricula naționale

ESF include trei elemente interdependente: educație socială, educație financiară și antreprenorială, valorificate prin intermediul a 5 elemente interdependente: *explorare personală, drepturile și îndatoririle copilului, economii și cheltuieli, inițiative sociale și financiare ale copiilor.*

Dimensiunea Educație Socială, include subiecte axate pe explorare personală, drepturile și îndatoririle copilului, pune accent pe stimularea interesului elevului pentru afirmare și valorizare personală.

În Plan social, ESF pune accent pe calitățile unice pe care le are fiecare persoană: aptitudini, abilități, talente, nevoi, valori, interese. Se pune accent pe stimularea interesului elevului pentru afirmare și valorizare personală, pe competențe sociale și abilități pentru a face schimbări pozitive în viața elevilor, care sunt importante pentru a ***adopta decizii importante în viață, decizii care au și consecințe financiare.***

Analiza competențelor-cheie din curricula în raport cu conceptul ***Educației Sociale și Financiare***, evidențiază corelarea/reflectarea acestora în cadrul **competențelor interpersonale, civice, morale și competențelor de autocunoaștere și autorealizare.**

Astfel, competențele interpersonale, civice, morale din Curricula naționale prevăd competențe ce vizează interacțiunea constructivă cu oamenii din jur, pe bază de colaborare; competențe de valorizare a familiei, clasei, școlii, a relațiilor de prietenie; competențe de a identifica apartenența sa națională, a-și valoriza propriul popor, țară, a respecta normele de comportament legate de simbolurile Republicii Moldova.

Competențele de autocunoaștere și autorealizare din Curricula naționale sunt axate pe aspectul valoric, relaționate de manifestarea atitudinii pozitive și încrederii elevului în forțele

proprii; competența de autorefecție, autoevaluare și autocontrol în activitatea de învățare, în relațiile cu alte persoane; competența de a-și asuma responsabilitatea față de înfățișarea și sănătatea sa, față de obiectele personale; competențe de securitate personală.

Dimensiunea Educație Economică este o modalitate care ne invită la o reflecție despre cum oamenii iau decizii și interacționează unii cu alții. Aici se explică cum noi câștigăm veniturile noastre, cum le utilizăm, furnizarea de resurse, producția și schimbul de bunuri și servicii. Ca atare, Educația Economică se concentrează pe „afaceri obișnuite ale vieții”, deoarece deciziile care se raportează la economie au consecințe financiare.

Educația financiară are drept scop final să-i învețe pe elevi să fie mai responsabili și mai atenți la cum folosesc banii, să pună valoare pe economisire, este de fapt vorba de o schimbare de mentalitate. Copiii sunt viitorii consumatori de servicii și produse bancare. În acest context, specialiștii susțin că alfabetizarea financiară trebuie începută încă din grădiniță. Nenumărate studii au demonstrat faptul că principalul motiv pentru care oamenii se luptă cu dificultățile financiare este acela că au trecut prin sistemul de învățământ fără să învețe mai nimic concret despre bani. Cu cât educația financiară începe de la o vârstă mai fragedă, cu atât rezultatele vor fi mai vizibile pe termen lung.

Obiectivele educației economice și financiare sunt reflectate în Curricula naționale în competențe antreprenoriale, care includ competențe de analiză a relației „costuri-beneficii” pentru a lua decizii în activitatea cotidiană și cea de învățare; competențe de inițiere a jocurilor, activităților în grup și contactelor cu colegii săi. Coerența/corelarea dintre elementele conceptului ESF și competențele din Curricula naționale sunt reflectate în *Tabelul 1*.

Tabelul 2: Corelarea/corespondența elementelor conceptului ESF cu competențele transdisciplinare din Curricula naționale

Domeniul	Elemente ale conceptului	Competențe-cheie transdisciplinare reflectate în Curricula naționale
Educație socială	Explorare personală	Competențe de autocunoaștere și autorealizare.

	Drepturile și îndatoririle copilului	Competențe interpersonale, civice, morale.
Educație financiară	Economii și cheltuieli	Competențe antreprenoriale. Inițiativă și antreprenoriat.
Educație antreprenorială	Inițiative sociale și financiare ale copiilor	

1.2. Analiza componentei *Competențe* în raport cu conceptul ESF

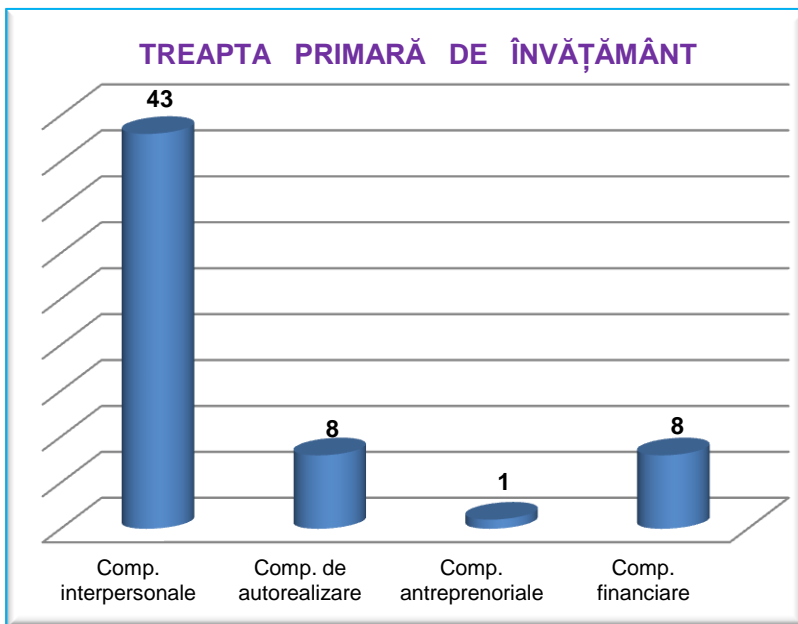
Planul-cadru de învățământ din Republica Moldova (*Anexa 2*) prevede **10 discipline obligatorii** pentru treapta primară de învățământ. Analiza ponderii subcompetențelor reflectate în cadrul disciplinelor obligatorii de la treapta primară de învățământ, în raport cu cele trei domenii: *Educație socială, Educație financiară, Educație antreprenorială* evidențiază faptul că ponderea cea mai mare în cadrul disciplinelor de la treapta primară de învățământ, revine **competențelor-cheie interpersonale, civice, morale**, acestea fiind asociate cu **43 de subcompetențe, care reprezintă (6,3%) din numărul total de subcompetențe proiectate pentru disciplinele obligatorii de la treapta primară de învățământ.**

Numărul **competențelor-cheie transdisciplinare de autocunoaștere și autorealizare** este mai modest, acesta fiind asociat cu **8 subcompetențe, care reprezintă (1,2%) din numărul total de subcompetențe proiectate pentru disciplinele obligatorii de la treapta primară de învățământ.** În acest context menționăm că aceste competențe au un rol deosebit în dezvoltarea personalității elevului din motiv că pun accentul pe **dezvoltarea personală a elevilor**, aceștia învățând să ia **decizii responsabile.**

Inițiative de educație antreprenorială și financiară la treapta primară de învățământ sunt reflectate în cadrul disciplinei *Matematică*, acestea fiind asociate cu **9 subcompetențe, care reprezintă (1,3%) din numărul total de subcompetențe proiectate pentru disciplinele de la treapta primară de învățământ.**

Ponderea subcompetențelor reflectate în disciplinele de la treapta primară de învățământ în raport cu conceptul ESF este reflectată în *Figura 1*.

Figura 1: Ponderea subcompetențelor reflectate în disciplinele de la treapta primară de învățământ în raport cu conceptul ESF

Analiza pe discipline școlare a existenței ESF în raport cu competențele-cheie demonstrează: ponderea majoră a **competențelor-cheie interpersonale, civice, morale** se atestă în cadrul disciplinei **Limba română** (care conține **11 subcompetențe** asociate cu competențele-cheie interpersonale, civice, morale), acestea reprezentând **5,2%** din totalul subcompetențelor proiectate pentru această disciplină. Aceste subcompetențe vizează: exprimarea de opinii și atitudini proprii față de cele citite; utilizarea normelor elementare de etichetă verbală într-o situație concretă de comunicare orală și scrisă (dialog familial, elev-profesor, elev-elev); relatarea despre sine, ca reprezentant al etniei/generației/comunității; utilizarea normelor elementare de etichetă

verbală într-o situație concretă de comunicare orală și scrisă (dialog improvizat: elev-părinte; elev – prestator de serviciu) etc.

Disciplina **Educația Moral-spirituală** (conține **7 subcompetențe** asociate cu competențele-cheie interpersonale, civice, morale, acestea constituind **31,8%** din numărul total de subcompetențe proiectate) antrenează subcompetențe ce vizează recunoașterea unor concepte din sfera valorilor moral-spirituale în contexte diferite; identificarea situațiilor din cotidian din perspectiva valorilor moral-spirituale; stabilirea corespondențelor între calitățile personale și faptele personale; participarea la soluționarea problemelor ce privesc propria dezvoltare etc.

Disciplina **Educație fizică** (conține **8 subcompetențe** asociate cu competențele-cheie interpersonale, civice, morale, reprezentând **10,1%** din totalul de subcompetențe proiectate la disciplină) antrenează subcompetențe ce vizează manifestarea spiritului de disciplină și tactul în relații interpersonale; manifestarea atitudinii grijului față de sănătatea proprie; dezvoltarea spiritului de echipă și a colaborării în funcție de un sistem și reguli acceptate; întreținerea și îmbunătățirea stării de sănătate prin exerciții cu caracter aplicativ.

Educația muzicală conține **4 subcompetențe** asociate cu competențele-cheie interpersonale, civice, morale (reprezentând **10,8%** din numărul total de subcompetențe proiectate pentru această disciplină), incluzând subcompetențe ce vizează raportarea caracterului muzical la emoțiile, sentimentele, gândurile omului reflectate în lucrarea muzicală; transpunerea impresiilor, ideilor, sentimentelor muzicale în limbajul altor arte: în versuri și compuneri; în mișcări corporale plastice, în desene, sculpturi, colaje.

Educația tehnologică conține **4 subcompetențe** asociate cu competențele-cheie interpersonale, civice, morale (reprezentând **4,8%** din totalul de subcompetențe proiectate pentru această disciplină), incluzând subcompetențe ce vizează: să se bucure de propria realizare și cea a colegilor săi; să promoveze valorile general umane în lucrările efectuate; să exprime atitudini față de evenimentele culturale din instituția de învățământ, localitate, țară.

Disciplina **Istorie** conține **2 subcompetențe** asociate cu competențele-cheie interpersonale, civice, morale (reprezentând

28,5% din totalul subcompetențelor proiectate pentru această disciplină), incluzând subcompetențe ce vizează prezentarea rezultatelor unor modificări în modul de viață al oamenilor din localitatea natală.

Competențele de autocunoaștere și autorealizare sunt reflectate în special în patru discipline școlare: **Educație Moral Spirituală (4 subcompetențe**, reprezentând **18,1%** din totalul subcompetențe proiectate pentru această disciplină școlară); **Științe (2 subcompetențe**, reprezentând **2,7%** din totalul subcompetențe proiectate pentru această disciplină); **Limba română (1 subcompetență**, reprezentând **0,48%** din totalul subcompetențe proiectate pentru această disciplină), **Educație fizică (1 subcompetență**, reprezentând **0,48%** din totalul subcompetențe proiectate pentru această disciplină) și urmăresc formarea și dezvoltarea capacității de autoînțelegere, autocunoaștere și autodezvăluire a elevilor; stabilirea corespondențelor între calitățile personale și faptele personale; manifestarea responsabilității, atitudinii grijului față de sănătatea fizică și cea psihică; cooperarea cu ceilalți, pentru realizarea unui schimb de opinii referitor la calitățile/trăsăturile de caracter ale personajelor din povești; participarea la soluționarea problemelor ce privesc propria dezvoltare; asumarea propriei răspunderi față de acțiunile proprii și față de cele ale grupului de apartenență; valorificarea factorilor de mediu pentru menținerea stării de sănătate; manifestarea interesului de a organiza expoziții de cărți și presă periodică pentru copiii, pe baza unei hărți conceptuale a proiectului de grup; exprimarea atitudinii față de comportamentul personajelor pozitive/negative recunoscute după faptele descrise.

Elementele de Educație financiară la treapta primară de învățământ sunt reflectate în cadrul disciplinei *Matematică* prin **8 subcompetențe**, reprezentând **7,4%** din totalul subcompetențelor proiectate pentru această disciplină și vizează aplicarea operațiilor de adunare, scădere și a proprietăților acestora pentru schimb de bani; exprimarea și compararea rezultatelor unor măsurători, utilizând unități standard de măsură monetare (*ban, leu*).

Competențele antreprenoriale sunt în stare incipientă în învățământul primar și sunt manifeste în activarea spiritului de inițiativă și antreprenorial în gestionarea evoluției personale; disponibilitatea pentru efort fizic și intelectual.

Ponderea subcompetențelor din Curricula naționale asociate cu conceptul Educație Socială și Financiară (reflexate în competențe-cheie interpersonale, civice, morale și competențe de autocunoaștere și autorealizare și competențe economico-financiare) sunt reflexate în *Tabelul 3*.

Tabelul 3: Ponderea subcompetențelor reflexate în disciplinele de la treapta primară de învățământ în raport cu conceptul ESF

Discipline școlare	Educație Socială Nr. de subcompetențe (% din totalul de subcompetențe proiectate pentru disciplina de învățământ)		Educație Financiară	Educație Economică
	Competențe-cheie interpersonale, civice, morale	Competențe de autocunoaștere și autorealizare		
Matematică			8 (7,4%)	
Educație Moral-Spirituală	7 (31,8%)	4 (18,1%)		
Istorie	2 (28,5%)			
Limba română	11 (5,2%)	1 (0,48%)		
Educație fizică	8 (10,1%)	1 (0,48%)		
Educație muzicală	4 (10,8%)			
Educație tehnologică	4 (4,8%)			
Științe		2 (2,7%)		

În continuare sunt prezentate subcompetențele reflexate în cadrul disciplinelor din Curricula naționale asociate cu conceptul *Educație Socială și Financiară*.

Tabelul 4: Subcompetențe reflectate în disciplinele din Curricula naționale asociate cu conceptul *Educației Sociale și Financiare*

Disciplina de învățământ	Subcompetențe din Curricula naționale asociate cu conceptul <i>Educație Socială</i>
<i>Educație socială</i>	
Limba română	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prezentarea succintă a unor informații despre identitatea proprie sau a membrilor familiei. 2. Manifestarea dorinței, interesului de a alcătui propoziții despre satul/orașul, despre colegii de clasă indicând aspectul pozitiv al lor. 3. Descrierea/caracterizarea personajelor literare și aprecierea lor conform faptelor relatate. 4. Interiorizarea valorilor culturale naționale și universale pe baza textelor literare citite.
Educație muzicală	<ol style="list-style-type: none"> 1. Raportarea caracterului muzical la emoțiile, sentimentele, gândurile omului reflectate în lucrarea muzicală. 2. Transpunerea impresiilor, ideilor, sentimentelor muzicale în limbajul altor arte: în versuri și compuneri; în mișcări corporale plastice, în desene, sculpturi, colaje.
Educație plastică	<ol style="list-style-type: none"> 1. Să se bucure de propria realizare și cea a colegilor săi. 2. Să promoveze valorile general-umane în lucrările efectuate. 3. Să exprime atitudini față de evenimentele culturale din instituția de învățământ, localitate, țară.
Educație tehnologică	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prezentarea unor informații despre sat/oraș și unele aspecte privind meșteșugurile populare. 2. Comunicarea și cooperarea în grup în scopul confecționării obiectului de ritual proiectat. 3. Evaluarea calității confecționării obiectului de ritual proiectat după aspectul estetic, calitate și utilitate.
Educație fizică	<ol style="list-style-type: none"> 1. Să ilustreze importanța igienei personale pentru sănătatea omului. 2. Să manifeste responsabilitate, atitudine grijulie față de sănătatea fizică și cea psihică.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Să manifeste spirit de disciplină și tact în relații interpersonale. 4. Să-și formeze atitudine grijulie față de sănătatea proprie. 5. Să dezvolte spiritul de echipă și a colaborării în funcție de un sistem și reguli acceptate. 6. Să manifeste responsabilitate și toleranță în procesul de educație fizică. 7. Să întrețină și să îmbunătățească starea de sănătate executând exerciții cu caracter aplicativ.
Istorie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prezentarea personalităților remarcabile din istoria spațiului românesc, localităților. 2. Prezentarea rezultatelor unor modificări în modul de viață al oamenilor din localitatea natală.
Științe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificarea apartenenței la familie, grup școlar, localitate. 2. Analiza consecinței activității omului asupra mediului ambiant cu elucidarea măsurilor de remediere. 3. Realizarea de conexiuni între calitățile personale și faptele personale. 4. Valorificarea factorilor de mediu pentru menținerea stării de sănătate.
Educație Moral-Spirituală	<ol style="list-style-type: none"> 1. Demonstrarea respectului față de părinți și cei apropiați. 2. Recunoașterea unor concepte din sfera valorilor moral-spirituale în contexte diferite. 3. Identificarea valorilor naționale proprii neamului nostru. 4. Stabilirea corespondențelor între calitățile personale și faptele personale. 5. Participarea la soluționarea problemelor ce privesc propria dezvoltare.

Educație financiară și antreprenorială	
Matematică	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aplicarea operațiilor de adunare, scădere și a proprietăților acestora pentru: compunerea și descompunerea numerelor, schimb de bani. 2. Exprimarea și compararea rezultatelor unor măsurători, utilizând unități standard de măsură monetare. 3. Investigarea dependenței dintre cantitate, preț și cost în contexte problematice reale, legate de cumpărare-vânzare. 4. Exprimarea și compararea rezultatelor unor măsurători, utilizând unități standard de măsură monetare. 5. Exprimarea, compararea, estimarea rezultatelor unor măsurători, folosind unități potrivite de măsură și transformării ale lor. 6. Investigarea unor situații-problemă din cotidian, care presupune efectuarea a 1-3 operații aritmetice asupra rezultatelor unor măsurători.

1.3. Analiza unităților de conținut relaționate cu Educația Socială și Financiară

Competențele specifice din Curriculumul național sunt corelate cu unitățile de conținut, corespondența dintre acestea nefiind biunivocă; o anumită competență specifică este atinsă prin diferite unități de conținut.

Dimensiunea socială, reflectată în conținuturile de la treapta primară de învățământ, include în special conținuturi axate pe subiecte ce vizează calitățile unui copil; calitățile (însușirile, trăsăturile) personajului literar; valori personale și valori naționale; drepturile și responsabilitățile copilului; relații interpersonale pozitive în cadrul diferitor activități.

În același timp constatăm insuficiența reflectării în conținuturi a noțiunilor relaționate cu competența de autocunoaștere și autodezvoltare personală; **conceptul necesități și dorințe; noțiunea de bani** (banii se câștigă, banii se economisesc; banii se investesc); **eu, resurse economice, resurse financiare**),

care i-ar face pe elevi să fie mai responsabili și mai atenți la cum folosesc banii, să pună valoare pe economisire, este de fapt vorba de o schimbare de mentalitate.

Conținuturile asociate cu **componenta financiară** reflectate în cadrul disciplinei *Matematică* la treapta primară de învățământ prevăd familiarizarea elevilor cu unitățile de măsură banul și leul; precum și aplicarea operațiilor de adunare, scădere și a proprietăților acestora pentru schimb de bani. De asemenea constatăm lipsa unor unități de conținut care ar constitui suport pentru formarea la elevi a unei culturi financiare.

1.4. Analiza activităților de învățare corelate cu conceptul ESF

Analiza componentei activități de învățare corelate cu conceptul ESF evidențiază orientarea acestora pentru învățarea independentă; orientarea la aspectul aplicativ; la sfera intereselor și motivațiilor elevilor.

Activitățile de învățare reflectate în Curriculum de la treapta primară de învățământ, sunt axate preponderent **pe jocuri, exerciții de autocunoaștere** (exerciții de recunoaștere a caracteristicilor persoanei; exerciții de autoevaluare a comportamentului prin raportare la exemplele învățate; exerciții de stabilire a corespondențelor dintre calitățile morale și modul de comportament; elaborarea unui text de autoanaliză cu oportunități de îmbunătățire a calităților și faptelor personale).

Studiile de caz valorifică tema relațiilor: elev-elev; elev-matur; elev-părinte; elev-învățător; stabilirea calităților personajelor din texte literare sau ale unor personaje reale; variante de reacționare în contexte concrete.

Metoda Proiectelor prevăzută în Curriculum valorifică subiecte ce vizează posibilitățile de soluționare a unei probleme din domeniul mediului ambiant, culturii etc.

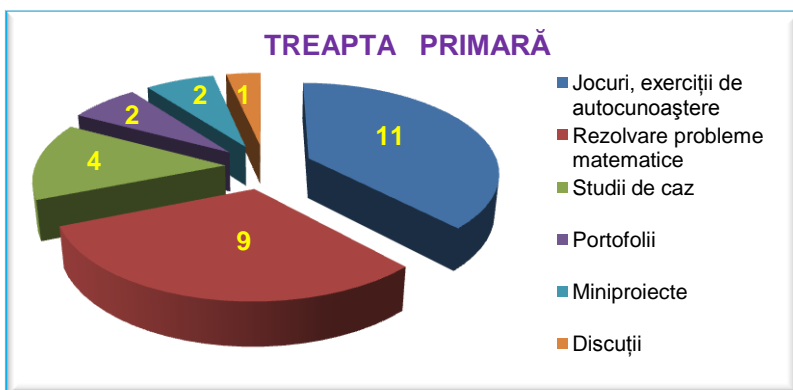
Componenta Educației financiare reflectată în Curriculum la *Matematică* include activități care prevede rezolvarea problemelor matematice și include: citirea și recunoașterea monedelor și bancnotelor cu valori până la 10; adunarea și scăderea orală și scrisă, comentând schimb de bani; completarea de tabele, rubricile

căroră pot indica: cuvintele-cheie ale unei probleme; cantitate-preț-cost; măsurarea mărimilor, folosind: schimb de bani.

Componenta antreprenorială este reflectată în activități matematice instructive cu caracter ludic, utilizând tehnici antreprenoriale în contextul orientării profesionale; transformări simple ale unităților de măsură pentru schimb de bani.

Astfel, constatăm că asumarea de roluri și sarcini în echipă, implicând diferite metode activ participative reprezintă premise ale dezvoltării unei personalități independente, critice și autocritice, responsabile și adaptabile la nou.

Figura 2: Reflectarea tipurilor de activități de învățare asociate cu conceptul ESF, treapta primară de învățământ

CAPITOLUL II. ANALIZA CURRICULA NAȚIONALE, TREAPTA GIMNAZIALĂ DE ÎNVĂȚĂMÂNT, ÎN RAPORT CU CONCEPTUL EDUCAȚIEI SOCIALE ȘI FINANCIARE

2.1. Analiza componentei *Competențe* în raport cu conceptul ESF

Analiza Planului-cadru de învățământ (*Anexa 2*) atestă faptul că Planul-cadru de învățământ conține **15 discipline obligatorii** pentru treapta gimnazială de învățământ.

Analiza curricula de la treapta gimnazială de învățământ consemnează o situație similară ca și la treapta primară de învățământ privind coraportul competențe interpersonale, civice, morale, competențe de autocunoaștere și autorealizare și competențe antreprenoriale.

Astfel, constatăm prevalarea **competențelor interpersonale, civice, morale și o insuficiență a competențelor de autocunoaștere și autorealizare și a competențelor antreprenoriale.**

Ponderea cea mai mare a competențelor interpersonale, civice, morale este reflectată în cadrul disciplinei *Educație civică* (33,3%), după care urmează *Limba și literatura română*, *Limbi străine* (28,2%), *Geografie* (16,6%), *Istorie* (12,3%).

Subcompetențele din Curriculum asociate acestei competențe vizează: definirea identității, unicității persoanei și a diferențelor umane; recunoașterea nevoii de imagine de sine și de relații interpersonale; identificarea situațiilor de exercitare a drepturilor și responsabilităților asociate; caracterizarea propriei persoane în diferite roluri sociale și în relații cu alții; proiectarea modelului unui cetățean activ și responsabil; aprecierea nivelului de respectare a valorilor naționale și europene în comunitate; proiectarea acțiunilor/activităților orientate spre soluționarea unor probleme din clasă/școală/comunitate.

Competențele de autocunoaștere și autorealizare sunt reflectate în special în cadrul disciplinei ***Educație civică***, disciplina ***Istoria Românilor și universală*** (4,50%); ***Chimie*** (2,50%); ***Geografie*** (1,80%); ***Limba străină*** (3,09%); ***Limba și literatura română*** (2,60%).

Astfel, Curriculumul la disciplina **Istorie** conține competențe interculturale, interpersonale și autorealizare, al respectului reciproc. De asemenea este reflectat locul și rolul ideilor, credințelor, artei, modului de viață a poporului și țării de origine în comparație cu alte popoare ale lumii, precum și prezentarea unor modalități concrete de integrare a acestora în situații cotidiene.

Curriculumul la disciplina **Chimie** conține competențe axate pe conceptul responsabilizării sociale a elevilor față de protecția apelor naturale, apei potabile și sănătății personale; argumentarea avantajelor pe care le oferă chimia în soluționarea problemelor de mediu și pentru îmbunătățirea calității vieții.

În același context al responsabilizării sociale a elevilor, Curriculumul la disciplina **Geografie (1,80%)** pune accent pe elaborarea unor proiecte de investigare a apelor, a vegetației, a lumii animale din localitate; a căilor de soluționare a problemelor ecologice; aprecierea importanței ariilor protejate în Republica Moldova; manifestarea unui comportament critic și util față de utilizarea resurselor naturale; prognozarea perspectivelor relațiilor economice.

Conceptul responsabilizării sociale a elevilor este reflectat și în Curriculumul la Limba străină (3,09%), axându-se pe subiecte ce vizează cooperarea cu colegii pentru realizarea activităților de învățare, acesta implicând subcompetențe relaționate cu manifestarea responsabilității, respectului și toleranță în cadrul comunicării; identificarea monedei naționale din țara alofonă, a unor prețuri.

Curriculumul disciplinei **Limba și literatura română (2,60%)** pune accent pe utilizarea normelor elementare de etichetă verbală într-o situație concretă de comunicare orală și scrisă (...cumpărător-vânzător); (dialog improvizat: elev – prestator de serviciu).

Ponderea cea mai mare a **componentei financiare** la treapta gimnazială de învățământ este reflectată în cadrul disciplinei **Educație civică (22,20%)** și conține competențe care vizează formularea judecăților de valoare privind legalitatea surselor de venit a cetățenilor; învățarea eficientă: condiții și factori favorizanți; banii de buzunar; banii ca recompensă pentru notă.

Curriculumul disciplinei **Istorie (4,50%)** include variate dimensiuni ale studierii trecutului (viața politică, economică, tehnologică și științifică; socială și religioasă; culturală și estetică

etc.) și a evoluției omului din diferite perspective, fiind legate de ocupațiile și implicațiile acestuia pentru a-și asigura nivelul de existență.

Componenta **Educație antreprenorială** este reflectată în curricula disciplinare **Geografie (10,80%)** și **Educație civică (3,10%)**, valorificând în special conceptul de responsabilizare economică și antrenând următoarele competențe ce vizează esențializarea problemelor ecologice ale Republicii Moldova; elaborarea unui proiect de investigare a apelor, a vegetației, a lumii animale din localitate; propunerea căilor de soluționare a problemelor ecologice; aprecierea importanței ariilor protejate în Republica Moldova.

Componenta financiară din cadrul Programului **Aflatoun** este reflectată și în Curriculumul la **Matematică (1,08%)** în subcompetențe ce vizează: analiza și interpretarea rezultatelor obținute prin rezolvarea unor probleme practice cu referire la unitățile de măsură studiate; inițierea și realizarea unor investigații/explorări, utilizând achizițiile matematice, referitoare la triunghiurile dreptunghice, inclusiv în domeniul antreprenorial.

Figura 3: Curriculumul ESF reflectat în cadrul disciplinelor de la treapta gimnazială de învățământ

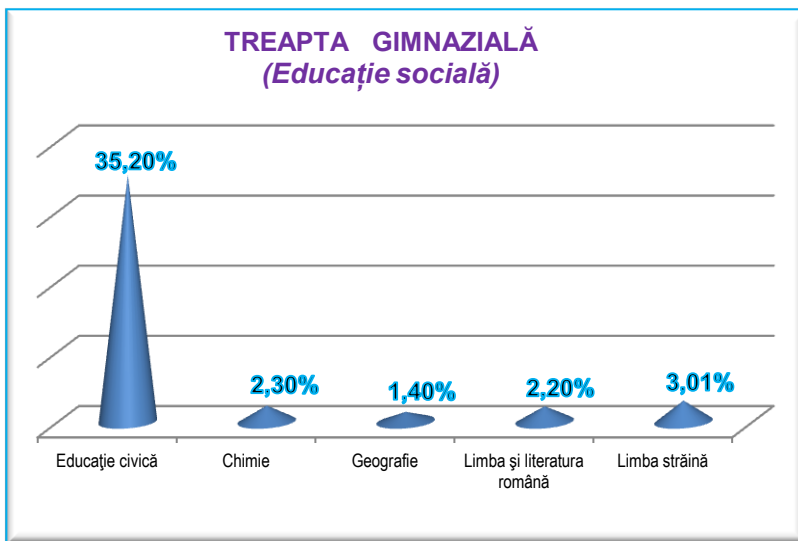
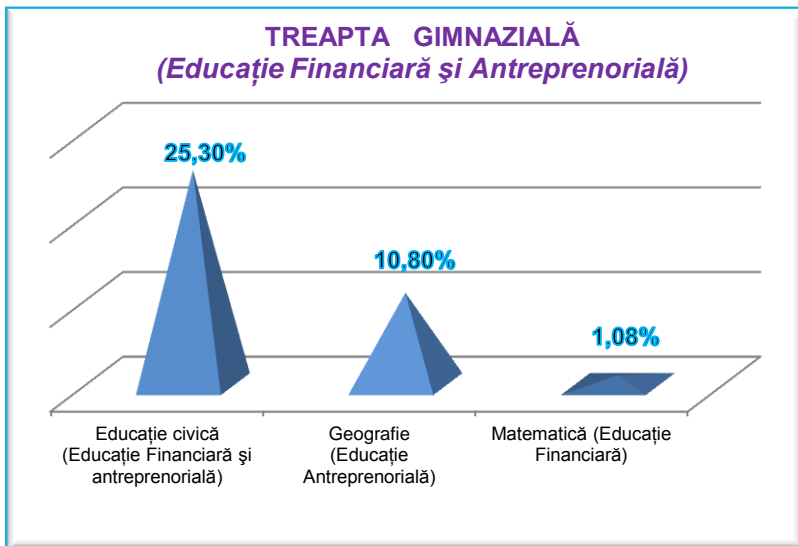

Figura 4: Curriculumul ESF reflectat în cadrul disciplinelor de la treapta gimnazială de învățământ

2.2. Analiza unităților de conținut relaționate cu conceptul ESF

Analiza disciplinelor din cadrul Curriculumului evidențiază următoarele conținuturi asociate cu competențele interpersonale, civice, morale și competențe de autocunoaștere și autorealizare relaționate cu conceptul ESF (Tabelul 5).

Tabelul 5: Conținuturi asociate cu competențele interpersonale, civice, morale și competențele de autocunoaștere și autorealizare reflectate în disciplinele școlare

Disciplina	Conținuturi asociate cu competențele interpersonale, civice, morale și competențe de autocunoaștere și autorealizare
EDUCAȚIE CIVICĂ	<p style="text-align: center;">Clasa V</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Drepturile și responsabilitățile copilului. Convenția cu privire la drepturile copilului. 2. Roluri în diferite grupuri sociale. 3. Codul etic al clasei, școlii. 4. Identitatea persoanei. 5. Asemănări și diferențe ale ființelor umane. 6. Valorile și normele morale în familie, societate. 7. Respectul față de sine și față de ceilalți. 8. Roluri în diferite grupuri sociale. 9. Codul etic al clasei, școlii.
	<p style="text-align: center;">Clasa VI</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Identitatea și unicitatea persoanei. Dreptul la identitate. Obligația de a respecta identitatea celorlalți. 2. Diversitatea umană. Respectarea diferențelor. 3. Comunicare și colaborare. 4. Roluri în diferite grupuri sociale. 5. Rolul comunicării în exprimarea unicității persoanei. 6. Conflicte: cauze, tipuri, atitudini. Căi de soluționare a conflictelor.
	<p style="text-align: center;">Clasa VII</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Drepturile și responsabilitățile fundamentale ale cetățeanului R. Moldova. 2. Respect pentru unicitatea persoanei. 3. Performanță pentru participare.
	<p style="text-align: center;">Clasa VIII</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Societatea civilă și inițiativele cetățenești. 2. Participarea cetățeanului R. Moldova la viața comunității locale, naționale. 3. Proiectul de dezvoltare a comunități.

	<p>4. Respect pentru unicitatea persoanei. 5. Performanță pentru participare.</p>
	<p style="text-align: center;">Clasa IX</p> <p>1. Funcționarea în sistem a drepturilor, libertăților și responsabilităților oamenilor.</p>
ISTORIE	<p style="text-align: center;">Clasa V</p> <p>1. Ocupațiile omului. 2. Omul și mediul în Orientul Antic, Grecia antică și Roma antică. 3. Viața cotidiană la geto-daci. 4. Viața de zi cu zi a copiilor în antichitate.</p>
	<p style="text-align: center;">Clasa VI</p> <p>1. Marea migrație a popoarelor. 2. Românii și migratorii târzii. 3. Orașul și satul medieval. 4. Marile descoperiri geografice și sistemul colonial. 5. Economie și societate în Țările Române. 6. Călători și călătorii în evul mediu. 7. Societatea românească între tradiție și modernitate.</p>
	<p style="text-align: center;">Clasa VII</p> <p>1. Economie și societate în epoca modernă. 2. Viața economică în Țările Române. 3. Evoluția economică și socială a Basarabiei și a teritoriilor din stânga Nistrului. 4. Tehnica în slujba războiului. Oameni de știință și descoperirile lor . 5. Viața cotidiană în Țările Române la începutul epocii moderne.</p>
	<p style="text-align: center;">Clasa VIII</p> <p>1. Reformele economice și sociale. 2. Progresul tehnico-științific. 3. Economia și societatea industrială. 4. Economia României . 5. Evoluția social-economică a Basarabiei și Transnistriei.</p>

	<p style="text-align: center;">Clasa IX</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lumea în epoca contemporană. Evoluția economică și socială. 2. Dezvoltarea economică a României în perioada interbelică. 3. RSSM. Economie și societate. 4. Evoluția societății în R. Moldova. 5. Republica Moldova și Integrarea europeană.
MATEMATICĂ	<p style="text-align: center;">Clasa V</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Unități monetare, transformări.
	<p style="text-align: center;">Clasa VII</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utilizarea proprietăților, a algoritmului de studiu al funcției de gradul I și proporționalității directe în rezolvări de probleme, situații-problemă, în studiul unor procese fizice, chimice, biologice, sociale, economice modelate prin funcții.
	<p style="text-align: center;">Clasa VIII</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inițierea și realizarea unor investigații/explorări, utilizând achizițiile matematice, referitoare la triumphiurile dreptunghice, inclusiv în domeniul antreprenorial.
LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utilizarea normelor elementare de etichetă verbală într-o situație concretă de comunicare orală și scrisă (dialog familial, elev-profesor, elev-elev). 2. Relatarea despre sine, ca reprezentant al etniei/generației/comunității. 3. Producerea textelor care reflectă propriile experiențe senzoriale, idei, judecăți, opinii, argumentare. 4. Utilizarea normelor elementare de etichetă verbală într-o situație concretă de comunicare orală și scrisă (dialog improvizat: elev-părinte; elev - prestator de serviciu). 5. Producerea textelor care reflectă propriile experiențe senzoriale, idei, judecăți, opinii, argumentare.

	Conținuturi asociate cu <i>Educația financiară și competențele antreprenoriale</i>
EDUCAȚIE CIVICĂ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Învățarea eficientă: condiții și factori favorizanți. Banii de buzunar. Banii ca recompensă pentru notă. 2. Banii sau vocația în alegerea carierei. Dreptul la muncă. Banii ca recompensă pentru muncă. 3. Producător și consumator: aspecte legale. Drepturile și responsabilitățile consumatorului. Factorii care influențează alegerea carierei. Proiectul individual de carieră.
LIMBA STRĂINĂ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificarea monedei naționale din țara alofonă, a unor prețuri. 2. Monede, bancnote.
EDUCAȚIE TEHNOLOGICĂ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Elaborarea bugetului pentru alcătuirea unui meniu pentru dejun, cină care să corespundă alimentației echilibrate. 2. Elaborarea bugetului pentru pregătirea bucatelor, a unor mâncăruri tradiționale (<i>colivă, sărmănel, pască, cozonac etc.</i>)

2.3. Analiza activităților de învățare corelate cu conceptul ESF

Analiza activităților de învățare reflectate în curricula școlare evidențiază următoarele: ponderea cea mai mare în cadrul *Educației Sociale și Financiare* le revine **exercițiilor**: exercițiilor de caracterizare a propriei persoane; exercițiilor de simulare a unor comportamente în situații cotidiene; exercițiilor de deducere a unor drepturi/responsabilități în baza comportamentelor persoanelor; exercițiilor de identificare a propriului traseu pentru succes școlar; exercițiilor de autoprezentare; exercițiilor practice de identificare a prejudecăților și stereotipurilor; exercițiilor de explorare și planificare a carierei; exercițiilor de identificare a situațiilor în care este necesară asumarea responsabilităților individuale și sociale; exerciții și teste de autocunoaștere.

În cadrul disciplinelor se propun exerciții privind utilizarea proprietăților, a algoritmului de studiu al funcțiilor studiate în

rezolvări de probleme, situații-problemă, în studierea unor procese fizice, chimice, biologice, economice, sociale modelate prin funcții.

De asemenea, în cadrul disciplinelor pe parcursul activităților de învățare sunt prevăzute metode și activități de instruire ce vizează metoda exercițiului; problematizarea; studiul de caz; relații intra- și interdisciplinare.

Un rol însemnat le revine și **mini-proiectelor** comportamentale; elaborarea de programe, proiecte de realizare personală, a grupului; elaborarea jurnalului personal de evidență a timpului și a activităților prioritare; proiectarea unei acțiuni de grup cu comportament prosocial; elaborarea unui mini-proiect de dezvoltare personală și profesională; elaborarea și prezentarea proiectelor ecologice; elaborarea proiectelor de protecție a naturii; elaborarea proiectelor de valorificare rațională a resurselor naturale în localitatea natală, în Republica Moldova.

Studiile de caz au o pondere considerabilă în Curriculum și includ: studiile de caz din viața cotidiană despre valori în comunicare; studiu de caz despre respectarea/nerespectarea valorilor; studii de caz privind situații discriminatorii în bază de diferențe; studii de caz despre situații reale sau virtuale de respectare/nerespectare a drepturilor și responsabilităților; analiza unor studii de caz pentru identificarea criteriilor de alegere a unei profesii, meserii; studiu de caz: istorii de succes pe bază de voluntariat; studii de caz cu privire la eschivarea de la achitarea impozitelor pe venit; studiu de caz/invitație persoanei resursă cu relatare despre formula succesului acestuia. În cadrul disciplinelor studiile de caz includ: studii de caz cu aplicații practice, jocuri didactice.

O altă formă reflectată în Curriculum vizează **discuțiile** – discutarea unor situații reale și virtuale privind modul de respectare a unor drepturi și exercitare a responsabilităților; discuții dirijate; dezbaterăa unor subiecte cu caracter controversat despre soluționarea unor probleme din comunitate; dezbaterăa cazurilor reale de respectare/nerespectare a drepturilor omului; participarea la procesul de luare a deciziilor la nivelul clasei, școlii, societății civile, administrației publice locale; discuție în grup despre egalitatea de genuri.

Un rol însemnat revine și **jocului de rol**, care se axează pe identificarea asemănărilor și diferențelor persoanelor; pentru

simularea unor situații din viața comunității; exersarea unor roluri specifice modelului unui bun cetățean.

Întâlniri cu persoanele-resursă; vizite de documentare în comunitate; întâlnire cu reprezentanți ai puterii locale/societății civile.

Vizite de documentare în diferite medii de activitate; inițierea unor acțiuni de sprijin a persoanelor aflate în dificultate.

Portofoliile, interviurile sunt reflectate într-o măsură mai mică în curricula disciplinare.

Figura 5: Reflectarea tipurilor de activități de învățare asociate cu conceptul ESF, treapta gimnazială de învățământ

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI PRIVIND INTEGRAREA ESF ÎN CURRICULA NAȚIONALE

I. Analiza Curricula (*treapta primară de învățământ*) în raport cu conceptul ESF relevă:

1.1. Analiza ponderii subcompetențelor reflectate în curricula pentru treapta primară de învățământ **în raport cu cele trei domenii: Educație socială, Educație financiară, Educație antreprenorială** evidențiază prevalarea **competențelor-cheie interpersonale, civice, morale și insuficiența reflectării subcompetențelor de autocunoaștere și autorealizare**, competențe care stimulează interesul elevului pentru **afirmare și valorizare personală**, necesare pentru crearea aceluia cadru educațional care încurajează interacțiunea socială pozitivă.

De asemenea se constată practicarea insuficientă a inițiativelor de antreprenoriat și a educației financiare la treapta primară de învățământ manifeste în: activarea spiritului de inițiativă și antreprenorial în gestionarea evoluției personale; disponibilitatea pentru efort fizic și intelectual.

1.2. Analiza conținuturilor din curricula treptei primare de învățământ evidențiază insuficiența reflectării în conținuturi a noțiunilor relaționate cu competența de autocunoaștere și autodezvoltare personală; **conceptul necesități și dorințe; noțiunea de bani** (banii se câștigă, banii se economisesc; banii se investesc); **interdependența eu, resurse economice, resurse financiare**, care i-ar face pe elevi să fie mai responsabili și mai atenți la cum folosesc banii, să pună valoare pe economisire, care *de facto* e o schimbare de mentalitate.

1.3. Activitățile de învățare reflectate în Curriculumul disciplinelor care reflectă conceptul ESF orientează la aplicarea strategiilor didactice active, interactive, accent punându-se pe diversitatea formelor și metodelor proiectate. Strategiile didactice sunt selectate în raport cu orientarea la învățarea independentă; orientarea la aspectul aplicativ; la sfera intereselor și motivațiilor elevilor.

Tabelul 6: Recomandări pentru încorporarea/introducerea ESF în conținuturile de la treapta primară de învățământ

Disciplina	Subiecte propuse pentru introducerea ESF în disciplinele de la treapta primară de învățământ
ISTORIE	Povestea banilor: atașamentul fata de lucruri; schimbul cu lucruri (trocul); banii în schimbul lucrurilor; banii din metale prețioase; banii din hârtie (biletul de banca) în locul banilor din aur. Prezentarea importanței circulației banilor prin crearea unor scenete. Moneda națională a Republicii Moldova. Moneda națională a altor țări. Valuta și casa de schimb valutar. Monede-etalon: dolarul american; moneda europeană (euro); cursul de schimb.
ȘTIINȚE	Nevoi și dorințe. Eu, resurse economice, resurse financiare. Respectarea mediului înconjurător și dezvoltarea unui sens al responsabilității față de mediul înconjurător pe termen lung.
LIMBA ROMÂNĂ	Comunicarea și media. Realizarea unor discuții, compuneri, referitoare la informațiile primite în timpul vizitelor organizate la bănci, alte instituții. Identificarea rolului deținut într-un schimb: vânzător/cumpărător; analizarea situațiilor în care se pot economisi bani. Descrierea mijloacelor de economisire utilizate în familie. Realizarea unor lucrări cu tema „De ce și cum pot economisi bani?”.
EDUCAȚIE MORAL-SPIRITUALĂ	Drepturi și responsabilități. A înțelege că factorii externi (comunitatea, școala, etniile și religia) pot influența formarea valorilor sociale.
LIMBA STRĂINĂ	Exerciții de recunoaștere și asociere de valuta cu zona sau țara corespunzătoare. Identificarea costurilor și beneficiilor

	schimbului valutar.
MATEMATICĂ	<p>Utilizarea operațiilor aritmetice pentru înțelegerea unor tranzacții financiare simple:</p> <ul style="list-style-type: none"> – transpunerea unor tranzacții financiare simple în limbaj matematic; – analizarea unor probleme cu conținut financiar-bancar: identificarea și analizarea componentelor tranzacției; identificarea operațiilor prin care se ajunge la rezolvare; identificarea formulei de calcul; – crearea de probleme simple utilizând termeni din domeniul financiar-bancar (<i>sold, retragere, depunere, curs valutar, profit</i>); – realizarea portofoliului elevului, care să conțină referate, proiecte și fișe de documentare despre împrumut/credit bancar (condiții, avantaje/dezavantaje) și despre întreprinzători celebri și ideile lor de afaceri; – experimentarea rolului de mic întreprinzător care gestionează o afacere prin prezentarea acesteia în fața colegilor.
INFORMATICĂ	<ul style="list-style-type: none"> – Recunoașterea mijloacelor tehnice (<i>calculator, rețea, terminal de plată, automat bancar, puncte de vânzări</i>) destinate extragerilor de bani și efectuării de plăți. – Identificarea purtătorilor de informație utilizați în circuitul de mijloace financiare. – Manifestarea responsabilității în utilizarea calculatorului și protejarea informațiilor cu caracter financiar stocate pe calculator. – Gestionarea notițelor personale cu caracter financiar. – Crearea de documente digitale simple

	referitoare la planificarea propriilor activități. – Consultarea informațiilor cu caracter socio-economic din Internet.
EDUCAȚIE TEHNOLOGICĂ	Realizarea de minimachete (<i>banca, bancomat, card</i>).
ORA DIRIGENȚIE	DE Realizarea unor prezentări despre întreprinzători celebri și ideile lor de afaceri. Organizarea vizitelor organizate la bănci, alte instituții.

II. Analiza curricula (*treapta gimnazială de învățământ*) în raport cu conceptul ESF evidențiază:

2.1. Analiza curricula treptei gimnaziale de învățământ evidențiază prezența elementelor de **responsabilizare socială** și mai puțin a **conceptelor de responsabilizare economică și financiară**, precum și lipsa unei continuități dintre aceste concepte între clase; insuficiența legăturii dintre conceptele: finanțe personale și finanțe publice; dintre conceptele taxe, cheltuieli publice și relaționarea acestora cu finanțele personale, și în finalitate cu managementul banilor; incoerența conceptelor de participare și integrare școlară, profesională și socială; conceptelor raport cost-beneficiu. De asemenea constatăm insuficiența abordării subiectelor practice ce vizează rolul economiilor și împrumuturilor; legăturii dintre responsabilitate în gestionarea bugetului personal; responsabilitate față de sine și față de societate în legătură cu lumea profesiilor.

2.2. Totodată constatăm că unitățile de conținut din cadrul disciplinelor obligatorii asociate cu conceptul ESF nu pun accent pe dezvoltarea progresivă a conceptelor ESF, de la o clasă la alta; constatăm lipsa unei legături interdisciplinare între disciplinele de la treapta primară de învățământ (de exemplu, noțiunile: *calități personale, valori naționale, drepturi și responsabilități*), care ar favoriza legături interdisciplinare între aceste concepte cu termenii conceptului ESF relaționate cu ESF, inclusiv a termenilor **responsabilizare socială, economică și financiară**, care le-ar permite acestora să ia decizii responsabile în viața de fiecare zi.

2.3. Se propune majorarea ponderii subcompetențelor-cheie, și anume a competențelor de autocunoaștere și autorealizare, competențelor antreprenoriale și financiare.

2.4. Se propune valorificarea conceptului de responsabilitate din perspectiva responsabilizării sociale, responsabilizării financiare și celei economice în vederea formării unui cetățean economic responsabil.

Tabelul 7: *Recomandări pentru încorporarea/introducerea ESF în conținuturile de la treapta gimnazială de învățământ*

Disciplina	Elemente de conținut
EDUCAȚIE CIVICĂ	<p>1. Responsabilizare socială</p> <ul style="list-style-type: none"> – Identificarea raportului drepturi/responsabilități în situații cotidiene. – Exprimarea încrederii în posibilitatea realizării personale. – Elaborarea modelului unui cetățean economic responsabil. – Determinarea costurilor de oportunitate ale diferitor decizii personale. – Argumentarea importanței dezvoltării propriului potențial în contextul progresului personal/social. <p>2. Responsabilizare financiară</p> <ul style="list-style-type: none"> – Elaborarea bugetului personal. – Diferența dintre nevoi și dorințe. – Manifestarea responsabilității în gestionarea resurselor proprii. – Recunoașterea dreptului consumatorului și a modului în care le poate exercita în raport cu banca. – Determinarea costurilor de oportunitate ale diferitor decizii personale. – Instituțiile financiare din comunitate și produsele financiare.

	<p>3. Responsabilizare economică</p> <ul style="list-style-type: none"> – Analiza raportului dintre consum și economii. – Cooperarea cu ceilalți pentru economisirea resurselor. – Identificarea unor modalități de economisire a resurselor. Planificarea economiilor. – Evaluarea posibilităților de derulare a unei afaceri care să contribuie la coeziunea și stabilirea clasei. <p>4. Educație antreprenorială</p> <ul style="list-style-type: none"> – Dezvoltarea unui sens de leadership pentru a motiva pe alții. – Identificarea întreprinderilor din comunitate și beneficiile serviciilor acestora. – Lucrul în echipă. Soluții alternative pentru problemele de fiecare zi. – Identificarea diferitor produse financiare și recunoașterea avantajelor și dezavantajelor acestora: credit, economii, asigurări. – Înțelegerea conceptului: oportunității de cost. – Elaborarea unui Businessplan ori a unui plan pentru activități sociale. – Rolurile și funcțiile organelor de stat, societății civile și antreprenorilor. – Dezvoltarea cooperării efective și abilităților de lucru în echipă.
ISTORIE	<p>Evoluția societății din perspectiva factorului economic și geografic. Omul și mediul. Ocupațiile omului și sisteme de îmbunătățire a condițiilor. Consumator și producător. Proiecte economice în comunitate. Calități de antreprenoriat și oameni de succes.</p>

	<p>Circuitul banilor. Proiecte de grup și individuale în comunitate. Procese simulate și jocuri de rol. Problemele globale ale omenirii. Bugetul familiei, întreprinderilor și al statului.</p>
GEOGRAFIE	<p>Economia mondială. Progresul tehnologic. Economia statelor lumii. Economia R. Moldova. Problemele ecologice ale Republicii Moldova. Soluții pentru ameliorarea mediului natural în plan local, regional și global. Problemele ecologice ale Republicii Moldova și căi de soluționare.</p>
LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ	<p>1. Comunicarea și Întreprinderile Elaborarea CV, Scrisoare de motivare, joc de rol pentru realizarea unui interviu. 2. Comunicarea și media Gândirea critică și publicitatea. Analiza diferitor anunțuri.</p>
MATEMATICĂ	<ul style="list-style-type: none"> - Elemente de calcul financiar. - Bugetul familiei. Bugetul personal. - Procente, dobânzi, credite bancare, costuri, profit. - Elaborarea unor planuri de acțiuni în aspect financiar-economic. - Realizarea unor proiecte în domeniul antreprenorial. - Aplicații ale funcțiilor în domeniile financiar-economic și antreprenorial. - Statistici în domeniile financiar-economic și antreprenorial.
INFORMATICĂ	<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea aplicațiilor destinate planificării propriilor activități. - Utilizarea aplicațiilor destinate elaborării și executării propriului buget. - Identificarea și descrierea destinației

	<p>mijloacelor tehnice utilizate în fluidizarea proceselor financiare.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mijloacele tehnice și organizatorice utilizate în securizarea operațiilor financiare electronice. - Efectuarea operațiilor financiare cu ajutorul mijloacelor electronice. - Editarea textelor cu caracter social și financiar. - Efectuarea de calcule tabelare cu caracter financiar și social. - Elaborarea și derularea de prezentări electronice cu caracter financiar și social. - Explicarea algoritmilor de prelucrare a datelor cu caracter social și financiar. - Elaborarea și implementarea pe calculator a algoritmilor elementari destinați prelucrării datelor cu caracter economic și financiar: bugetul personal, bugetul familiei, estimarea costurilor evenimentelor organizate de elev și/sau de familia lui, plata bunurilor de consum curent, plata serviciilor comunale etc.
<p>EDUCAȚIE TEHNOLOGICĂ</p>	<p>Elaborarea bugetului pentru alcătuirea unui meniu pentru dejun, cină care să corespundă alimentației echilibrate.</p> <p>Elaborarea bugetului pentru prepararea mâncărurilor culinare de preparare a unor mâncăruri tradiționale (colivă, pască, cozonac etc.).</p> <p>Elaborarea bugetului pentru alcătuirea meniului pentru o masă de Crăciun, de Paști.</p> <p>Elaborarea bugetului pentru alcătuirea meniului pentru o masă de sărbătoare.</p>

BIBLIOGRAFIE

1. Curricula la disciplinele școlare (treapta primară și gimnazială). Chișinău, 2010.
<http://edu.gov.md/ro/content/invatamint-general>
2. Educație socială și financiară, Ghid metodologic. Chișinău 2012.
http://edu.gov.md/sites/default/files/educatie_sociala_si_financiara_ghid_metodologic.pdf
3. Recommendation on Principles and Good Practices for Financial Education and Awareness. Paris: OECD. Child Social and Financial Education: A Companion to the Child Friendly Schools Manual. New York: UNICEF.
4. World Bank. 2013. Financial Capability in Low and Middle-Income Countries: Measurement and Evaluation. Washington.

A N E X E

Anexa 1:

PLANUL-CADRU DE ÎNVĂȚĂMÂNT pentru învățământul primar, gimnazial și liceal pe anul de studii 2015-2016

2.1. Planul-cadru pentru clasele I-IX

Anexa 1: Planul-cadru de învățământ

Disciplina	Învățământ primar				Învățământ gimnazial				
	Clase / numărul de ore								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
A. Limbă și comunicare									
1. Limba și literatura română	8	7	7	7	6	6	5	5	5
2. Limba străină I	-	2	2	2	2	2	2	2	2
3. Limba rusă*	-	-	-	-	2	2	2	2	2
4. Opționale	0-2	0-2	0-2	0-2	0-1	0-1	0-2	0-2	0-2
B. Matematică și științe									
1. Matematică	4	4	4	4	4	4	4	4	4
2. Științe	-	1	1	1	1	-	-	-	-
3. Biologie						1	2	2	2
4. Fizică							1	2	2
5. Chimie							1	2	2
6. Informatică							1	1	1
7. Opționale	0-1	0-2	0-2	0-2	0-2	0-2	0-2	0-2	0-2
C. Educație sociumanistică									
1. Istorie				1	2	2	2	2	2
2. Geografie	-	-	-	-	1	1	1	1	1
3. Educația moral-spirituală	1	1	1	1					
4. Educația civică					1	1	1	1	1
7. Opționale	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1

D. Arte									
1. Educația muzicală	1	1	1	1	1	1	1	1	
2. Educația plastică	1	1	1	1	1	1	1	1	
3. Opționale	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	-
E. Tehnologii									
1. Educația tehnologică	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2. Opționale	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1
F. Sport									
1. Educația fizică	2	2	2	2	2	2	2	2	2
2. Opționale	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1
Număr minim de ore	18	20	20	21	24	25	28	28	27
Număr maxim de ore	20	22	22	23	26	27	30	30	29

Notă:* Instituțiile de învățământ care pot asigura condițiile necesare pentru studierea limbii străine II pentru întreaga perioadă a ciclului gimnazial, pot începe anul școlar 2015-2016 studierea limbii străine II în clasa a V-a cu 2 ore săptămânal.

**Anexa 2: Lista disciplinelor opționale
recomandate pentru clasele a V-a – a IX-a**

1.	Educație ecologică
2.	Educație economică și antreprenorială
3.	Educație interculturală
4.	Educație pentru dezvoltarea comunității
5.	Educație pentru Drepturile Omului
6.	Educație socială și financiară
7.	Informatică (cl. a V-a – a VI-a)
8.	Religie
9.	Tehnologia informației și a comunicațiilor

Studiul a fost realizat cu suportul **Child Social and Financial Education Aflatoun, Olanda**.

Autorii studiului aduc sincere mulțumiri doamnei **Ana Luis Correia Rodrigues, Aflatoun, Olanda** și doamnei **Liliana Rotaru**, doctor, director **ONG Copil, Comunitate, Familie** pentru sugestii prețioase în finalizarea studiului.

Recenzent: Sergiu Baci, dr. hab., conf. univ., ASEM.

Redactor: STELA LUCA

Tehnoredactare: MARIA BONDARI

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Analiza curricula naționale în raport cu conceptul Educației Sociale și Financiare / Angela Cara, Anatol Gremalschi, Ion Achiri [et al.]; coord.: Angela Cara; Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Științe ale Educației. – Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2017 (Tipogr. „Impressum”). – 50 p.: fig., tab.

Bibliogr.: p. 46 (4 tit.). – Referințe bibliogr. în subsol. – 25 ex.

ISBN 978-9975-48-115-1.

373.1/.5:37.015

A 48